

EN L'ERA DE LA COVID19

Josep Martínez Bisbal

Portem més de dos mesos confinats, sense eixir de casa. Això no és problema, estem acostumats a estar a casa. El que em té trasbalsat, però, és la catàstrofe de la pandèmia mundial motiu del confinament.

Tinc una mescla de sentiments, de pensaments i pressentiments que em té col·lapsat. No he escrit res en estos mesos. Sí que he llegit molts articles d'especialistes en pandèmies i les seues causes i d'analistes polítics sobre la geopolítica del món que ens ve al damunt. Tot fa molta por. Amb els amics havíem comentat algunes vegades la sort de ser la primera generació que no havia viscut una guerra. Els nostres pares passaren la guerra civil i la postguerra. Ara, a la darrera etapa de la nostra vida, vivim una catàstrofe mundial devastadora. No és una guerra com diuen alguns polítics i tertulians. És pitjor.

Mentre mire i pense el que passa a casa (una casa de privilegi) i a l'entorn familiar i més proper em sent tranquil i seré. Quan alce la mirada, però, quan mire el país i el món i el futur incert i aterrador que s'anuncia, m'acollone, m'entra desconsol i tristesa, també cabreig per la burrera i ceguesa dels polítics casolans, europeus o mundials.

Açò va per a llarg i pot ser devastador econòmicament i social. Quan més llisc els diversos anàlisis sobre com anirà el món ara i després, més pessimista em torne malgrat ser optimista de tarannà. Els dogmes neoliberals estan refutats, el capitalisme ja estava agònic, però l'alternativa que s'apunta i es diu que sorgirà de la crisi, de la catàstrofe (que no guerra com absurdament s'entesta Pedro Sánchez i companyia), no la veig encara. La bifurcació entre més autoritarisme, nacionalisme estret, més retalls democràtics, més desigualtat i pobresa, misèria i patiment, per una banda, o, per altra, recuperació de la solidaritat, recuperació d'allò comú i d'allò públic, menys poder jeràrquic dels grans poders globals i més cooperació horitzontal i més participació democràtica (socialisme participatiu que alguns proposen), no té un pronòstic clar sobre per on es decantarà. La incertesa s'imposa i la tradició històrica de què sempre guanyen els poderosos pesa molt. Tanmateix mantinc obert un ventall per l'esperança i que del dolor puga sorgir el «ja n'hi ha prou» i si no una revolució, almenys rebel·lió. L'emergència climàtica de la qual ara es parla poc, tot i ser una de les causes del desbaratament dels ecosistemes i el sorgiment de pandèmies, no s'atura i pot ser una altra clau que avive els canvis necessaris o amenace més el futur de l'espècie.

Quasi un any de pandèmia. No creix, més bé decreix, en mi l'esperança d'un canvi que reoriente la deriva d'un món cap el desastre o, com avisen alguns, cap a l'extinció de l'espècie humana (el planeta no està en perill, li és indiferent si n'hi ha o no vida) i de moltes més espècies de les què ja, massivament, s'han extingit. La sisena extinció anunciada fa temps que marcarà la fi de l'era ja anomenada antropocènica. Dos segles d'industrialització, d'un sistema econòmic i social, el capitalisme extractiu i criminal,

desfermat ara des dels anys 80 del segle passat, amb el nom de neoliberalisme ens porta cap al desastre. Creix la desigualtat generant pobresa i misèria i avança inexorable l'emergència climàtica.

A Davos, a l'última cimera dels rics abans de la pandèmia, fixaren com els dos grans problemes mundials la desigualtat i el canvi climàtic. Hui, la cimera a Davos d'enguany, anuncien que la pandèmia accelerarà i augmentarà la desigualtat. De l'emergència climàtica de moment no han dit res, tot i que sobre aquest perill evident i ja amb múltiples manifestacions i efectes actuals solen dir però no fer. La quasi totalitat dels científics que adverteixen de la imminència del perill sembla que prediquen en el desert.

Cada vegada que escolte que cal o es vol tornar a la «normalitat» d'abans de la pandèmia se'm cau l'ànima als peus: es vol tornar a la causa dels mals que patim?

El retorn a eixa «normalitat» és ara impossible. La triple crisi que ja tots reconeixen, la sobrevinguda sanitària que agreuja les preexistents econòmica i social, va a durar anys, i de com s'afronten en eixos anys dependrà quin món serà el del futur a curt i llarg termini. I cal afegir, que ara es parla poc d'ella, la crisi climàtica, que acabarà sent més devastadora que la pandèmia i és una de les seues causes.

La pandèmia no és una cosa conjuntural, un accident puntual, i que resolt amb les vacances s'acaba el perill. Era anunciada i esperada, almenys pels científics que se n'ocupen. La zoonosis, el salt de bacteris i virus dels animals als humans és un procés ben conegut i amb casos recents. Els més coneguts són la grip aviar (2007) i les vaques boges (2009), conseqüència de les macrogranges. Precedents del coronavirus actual, SARS COVID 19, són el SARS COVID 1, en 2002 que afectà a 29 països i el MERS COVID de 2012 a l'orient mitjà. Amb eixos precedents era qüestió de temps que en sorgira un altre, com és qüestió de temps que en sorgiran més.

Sembla que n'hi ha consens que l'origen està en les rates penades tot i que es discuteix quin ha estat l'animal mitjancer entre elles i els humans. Les rates penades són un ordre de mamífers molt antic i amb molta varietat, portadors extraordinaris de molts patògens, són un reservori natural dels coronavirus. Per què el salt ara tan sovint als humans? La resposta dels especialistes en la matèria no deixa lloc a dubtes: s'ha reduït dràsticament els espais de natura «salvatges» i augmenta la proximitat dels humans a ells, la biodiversitat s'està reduint de manera accelerada.

La desforestació és una de les causes de la reducció dels espais dels animals i de la biodiversitat. Es desforesta per a criar carn, soja, oli de palma... i afecta els boscos de Brasil, Indonèsia, Myanmar, Nigèria, Tanzània... Els boscos tropicals contenen el 80% de la biodiversitat i estan acabant amb ells. Altre factor són els incendis, més intensos i freqüents per efecte del canvi climàtic, com ara els recurrents a Califòrnia i Austràlia. Terrible el de Sibèria que en dos mesos, de juny a agost del 2020, va arrasar sis milions d'hectàrees emetent 244 megatonnes de CO₂ i derretint el permafrost que allibera grans quantitats de CO₂ i, més perillós, de metà.

Un milió d'espècies estan en perill d'extinció, cada dia es perden 137 espècies animals i vegetals, 5000 a l'any. El trencament dels equilibris dels ecosistemes provoca doncs el salt de bacteris i virus fora dels seus espais i heus ací l'origen d'epidèmies i pandèmies. Cal afegir una causa curiosa: sembla que menjar animals salvatges, com els que es venien

al mercat xinès, no sols és per pobresa, també s'ha convertit en menjar de luxe i de distinció social i, per tant una altra font de contagi.

És curiós que en els milers de notícies i de tertúlies que ens bombardegen sobre la pandèmia mai he sentit cap referència a les causes ecològiques que la provoquen, i entre les mesures per evitar-ne de futures no es diu res sobre el canvi necessari en la relació destructiva dels humans amb la natura. Això només es troba en articles d'especialistes que tenen escassa difusió. Recomanables, entre altre, els de Fernando Valladares, Carlos Taibo i el llibre d'Andreas Malm: *El murciélagu y el capital. Coronavirus, Cambio Climático y guerra social*. La persistència de la causa portarà a efectes persistents, però no s'ataca a la causa, com a molt he llegit que es parla de millorar els sistemes de detecció, de prevenció i de coordinació internacional i millorar l'estructura sanitària. El capitalisme extractiu, destructiu i criminal, ara d'abast planetari, causa de la catàstrofe climàtica, del maltractament de la natura, del creixement accelerat de les desigualtats i de la pobresa, no té ni accepta fre. I alguns indigents intel·lectuals i indecents morals parlen del perill del comunisme!

Negocis en pandèmia. Les 20 majors fortunes augmenten la seua riquesa un 24% el darrer any. Jeff Bezos, propietari d'Amazón, té un patrimoni proper als 200.000 milions de dòlars, l'any passat l'ha augmentat un 68,7%. Musk, el de Tesla, té un patrimoni personal de 160.000 milions de dòlars, resultat d'un augment del 482% de l'any passat. Totes les plataformes digitals (les dites GAFA, Google, Amazon, Facebook i Apple, més Microsoft) estan fent gran, enorme, negoci. Els multimilionaris han guanyat 3'1 bilions d'euros entre el 18 de març i el 31 de desembre de 2020. Segons Oxfam els 10 més rics han incrementat la seua fortuna amb 444 bilions d'euros. També segons Oxfam, a Espanya ha augmentat un milió de persones en estat de pobres severa.

El futur, que mai està escrit i és imprevisible, però... La desigualtat preexistent creix en pandèmia, l'FMI anuncia revoltes els propers anys, i la por a la revolta de la misèria porta a reforçar els mecanismes i les forces de repressió en defensa dels privilegiats. Cal recordar que l'1 % de la població mundial acapara el 50% de la riquesa mundial. La precarietat del treball i el desmantellament de l'estat del benestar, de la privatització d'allò públic, que ve des dels anys 80 del segle passat i va augmentar amb la crisi-estafa del 2008, hauria de canviar després de l'experiència de la pandèmia amb el fracàs del «mercat» per resoldre l'emergència humanitària, el dubte és si ho farà, el capitalisme es reinventa contínuament amb les crisis que li són consubstancials. La geopolítica de la globalització està trontollant amb un imperi que decau, EE.UU., i un altre emergent, Xina (capitalisme sense democràcia), la UE desnortada més altres actors que reclamen el seu paper: Rússia, Japó, Índia, Sudàfrica... I amb un descrèdit i debilitament de la democràcia pel seu control per part d'elits financeres i comercials, i per l'assetjament de fonamentalismes i populismes d'extremadreta. Les migracions són un fenomen en creixement, imparabile amb polítiques repressives, causa de moltes morts dels pobres que fugen de la misèria, de la guerra, i els que sobreviuen acaben explotats i odiats als països d'acollida. L'esgotament dels recursos naturals, sobretot dels combustibles fòssils, anuncien una crisi energètica a molt curt termini. La contaminació d'aigües, terres i aire fa de la biosfera un entorn hostil a la vida. El voler un creixement continu, infinit, en un mon finit és un absurd sense trellat, el decreixement esdevindrà inevitable. Creure que la

tecnologia resoldrà les tràgiques conseqüències de la crisi climàtica és una esperança perillosa per falsa. La robòtica accelerada en els processos productius i la digitalització rampant del consum i el comerç requerirà uns canvis profunds en el món laboral. El possible augment de l'atur sense una renda bàsica universal trenca greument la cohesió social imprescindible per a la convivència social. El fort desenvolupament de la tecnologia de control i vigilància, l'ús de l'anomenat Bigdata i dels algoritmes per a convertir les dades personals en mercaderia, per al domini i manipulació de les masses, fa de la famosa novel·la d'Orwel, *1984*, un relat ingenu i sobrepasat, una distòpia que es queda curta davant de la que s'està imposant.

També és cert que la consciència ecologista en general, i sobre els perills de l'emergència climàtica en particular, ha crescut molt els darrers anys, una alarma que pot fer canviar algunes coses i que amb raó, per ser els més afectats, fan ressonar els joves. Els governs, entre ells Espanya, preparen lleis per afrontar el canvi climàtic. Diversos estudis analitzen i proposen alternatives de transició (ecosocialistes, feministes...) des d'un món que diagnostiquen bé en la seua situació dramàtica actual, cap a un altre on siga possible una vida digna, respectuosa amb la natura i amb una redistribució justa de la riquesa. No és fàcil i una transició justa té molts obstacles per a fer camí, i no és menor obstacle el fet que el neoliberalisme s'ha fet carn i habita entre nosaltres sota la forma d'individualisme i consumisme. No sé si com diuen alguns caminem cap al col·lapse, o si el desastre, a bufetades, forçarà una transició que, en qualsevol cas, serà dolorosa, convulsa, violenta i amb final incert. Hi ha experiències disperses al món de producció, consum i comunitats alternatives. I creixen les organitzacions i les veus de científics que reclamen accions urgents en la situació d'emergència humanitària, civilitzatòria. Caldria, com proposa Noemi Klein, que totes les contínues protestes que arreu del món expressen el malestar de la ciutadania amb la multiforme manera amb què és maltractada i, fins i tot, massacrada, s'uniren en reconèixer el capitalisme com la causa comuna dels seus problemes. Cert és també que, com s'ha dit, és més fàcil imaginar la fi del món que la fi del capitalisme

Ja estem mig vacunats, amb la primera dosi, Lola i jo. Som uns privilegiats, vivim al món ric que acapara la producció i distribució de vacunes. Als països pobres, on viuen la immensa majoria dels més de 7.500 milions d'habitants del món, les vacunes si hi arriben ho fan molt poc a poc i caldran anys per aconseguir, si ho aconseguixen, la immunitat. El món ric sempre ha segut egoista, ara però, ho hauria de ser al màxim: ningú estarà fora de perill si no ho estem tots. Cal facilitar amb rapidesa la vacunació mundial, mentre no siga així el risc de contagis o de mutacions sense control i més perilloses perdurarà.

L'escàndol, la indecència, es la resistència de les empreses farmacèutiques a alliberar les patents per poder ser fabricades les vacunes arreu del món i a preu de cost. Han obtingut resultats tan ràpids, entre altres raons, pel finançament públic. Estem en una emergència humanitària mundial, però es vol mantindre els dogmes de la propietat privada sagrada i les lleis del «mercat»: qui més pague més vacunes tindrà. La Bigfarma és un gran poder mundial, un gran negoci sempre, i ara més quan calculen i obtenen ja

beneficis de desenes de milers de milions. Una actuació que podria qualificar-se de criminal (per saber qui són: <https://mundo.sputniknews.com/20210423/quienes-son-los-duenos-de-las-vacunas-privadas-y-como-se-estan-enriqueciendo-1111506444.html>)

Més d'un centenar de governs, multitud d'organitzacions i personalitats demanen sense resposta l'alliberament de les patents. Fa un dies Biden, els EE.UU., ha parlat d'una suspensió temporal de les patents. Vorem qui guanya.

18 de maig, segona dosi. Prompte abraços.

[online 14.06.2021]